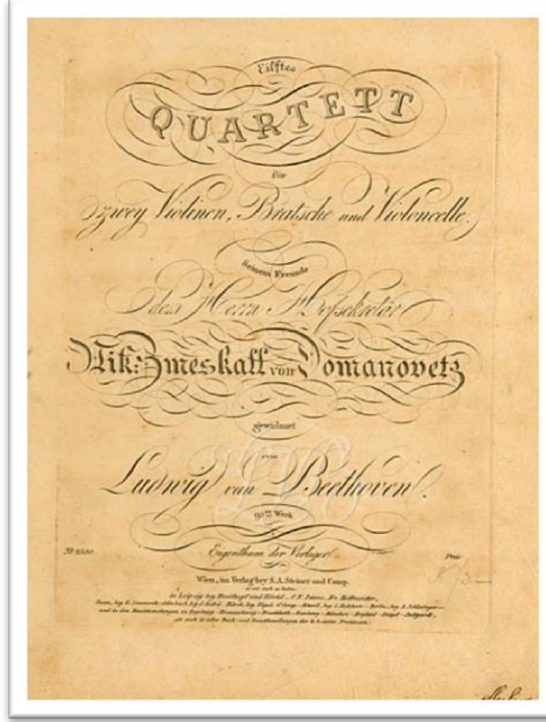

Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, Fa Minör Op.95 (Serioso/Ciddi)

* Allegro con brio * Allegretto ma non troppo (Attaca) * Allegro assai vivace ma serio * Larghetto espressivo-
Allegretto agitato

Beethoven'in Viyana'da, veriminin orta döneminin bu en kısa ve en az kuartetini yazdığı 1810 yılı, onun Therese Malfatti ile evlenmeyi düşündüğü ancak hayal kırıklığına uğradığı yıldır. Bir yıl önce, Viyana'daki ilk arkadaşlarından ve ölümüne kadar ona sadık kalan Nicolaus Zmeskall von Domanowecz'in (1759-1933) ona küçük bir geliri garanti etmesi üzerine Kassel'e gitmekten vazgeçen Beethoven, Quartet Serioso (Ciddi Dörtlü) başlığını verdiği Fa minör Op.95 Dörtlü'yü çok usta bir viyoloncelci olan Domanowecz'e ithaf etmiştir. Malfatti'nin red yanıtı üzerine adeta yıkılan bestecinin, kuartetiyle bu olayın ruhsal ilişkisi, pek çok uzman tarafından öne sürülmüşse de kesin bir sonuca varılamamış; bu müziğin hüznü bir veda ezgisi olduğu kanıtlanamamıştır.

Beethoven, Für Elise'yi yazdığı 1810 yılının ekim ayında tamamladığı bu Dörtlü'den sonra, bu alanda 14 yıl eser bestelememiştir. Mendelssohn'da bu Dörtlü'yü, Beethoven'in tüm yazdıkları arasında en karakteristik eser olarak tanımlamıştır.

İlk kez 1814 Mayıs ayında, kentin ünlü topluluğu Schuppanzigh Kuarteti tarafından Viyana'da yorumlanan bu eserin geneldeki ciddi, tutkulu ve bildiğinden şaşmayan havası, bazen beliren acımasız şakacılıkla, hüznü vurgulamaların duyurduğu noktelerle, ender ve acayip ışıltıların yansıttığı yumuşaklıkla bile değişmez: Tıpkı, Beethoven'in Zmeskall'a yazdığı ve bu evlenme olayını anlattığı mektuptaki gibi... Bir uzamanın öne sürdüğü "Çok erkeksi kuartet" tanımına uyan eserin ciddiliği, bestecinin içinden fıskıran tutkuyu dizginlemenin sonucu olarak da, dört

bölümden oluşan eserin üç bölümü hafifçe sona erer; yalnızca son bölüm fortissimo biter.

1.bölüm, çabuk ve parlak (allegro con brio) tempoda, Fa minör tonda, 4/4'lük ölçüde ve buruk havadaki ana temayla başlar. Birinci ve ikinci keman, viyola ve viyolonsel in oktav aralığıyla unison olarak duyurduğu iki mezür süren tema, güçlü bir alev gibi etkilidir. Kısa bir aradan sonra ikinci kemanla başlayan ritmik motif ise bas yaylılarla desteklenir ve birinci kemanda sıçrayan oktavlarla yankılanır. Viyolonsel in Sol bemol Majör tonda duyurduğu motif, yumuşak armoniler oluşturur ve birinci kemanın ezgisel anlatımına yol açar; bir kreşendo sonucu güçlü unison ile sunulan lirik temaya ulaşırsa da, egemen olan yine buruk ana temadır.

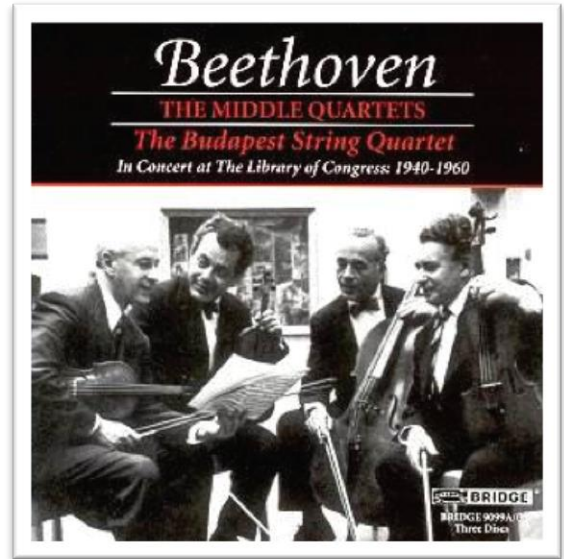
2. bölüm, pek hızlı olmayan (Allegretto ma non troppo) tempoda, 2/4'lük ölçüde ve üç bölmeli bir lied formundadır. İlk bölümün Fa minör tonundan oldukça uzak olan Re majördeki bölüm üç temayla seçkinleşir: İlki, birinci bölümün ana temasının özgür formda uygulanması olarak viyolonsel de peslere inerek ezgisel karakterdeki ikinciye asıl temayı gösterir. Viyolanın duyurduğu üçüncü tema ise yine ana temayla ilgilidir. Bu temanın orta bölmesi ise özgür bir fugato'ya kaynak olur. Esere "Serioso" anlamını kazandırdığı duygusunu güçlendiren fogato'da, viyolonsel in kromatik biçimde, üç kez hafifçe alçalan tınılarla diğer çalgılara yol göstermesi büyümlü bir ortam yaratır. Üçüncü tema yine tekrara (reprise) götürür, sonra da kromatik bir motifle coda'ya ulaşır; ani bir atağa (attacca) dönüşerek üçüncü bölüme bağlanır.

3. bölüm, 3/4'lük ölçüde, çok canlı ama ciddi (Allegro assai vivace ma serioso) tempoda, Fa minör tonda ve ritmik hareketli bir scherzo

türündedir. Enerjik noktalı ritimde gelişen bölüm, iki kez koral biçimdeki trio ile kesilir.

4. bölüm, 2/4'lük ölçüde, ağır ve duygulu (Larghetto espressivo) tempoda, bir trajedi önsözü gibi, yedi mezür süren kısa ve hüzünlü bir girişle (introduction) başlar; büyük aralıklı (interval) sıçrayışlarla, bunu izleyen 6/8'lik ölçüde, canlı ve sinirli (Allegretto agitato) tempodaki finale hazırlar.; fırtına gibi bir rondo formunda önceki bölümlerin motifleri özetlenir. Kadere razı gelişin uysallığı yerini isyana, başkaldırmaya bırakmıştır. Ümitsizliğin derinliğinden çok hafif (pianissimo) yükselerek gelen zafer dolu coda, parlak Majör tonda eseri sona erdirir.

(Süre 17')

Beethoven - String Quartet No.11, Op.95 "Serioso" - Végh Quartet - 1952
<http://www.youtube.com/watch?v=SOjSho99uC4>

Kazım ÇAPACI